

491.82

N 241

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

OCT 27 1966

НАШ ЈЕЗИК

НОВА СЕРИЈА

Књ. XIV, св. 1.

БЕОГРАД, 1964.

САДРЖАЈ

	Страна
1) М. Стевановић, Продуктивност неких наставака којима се граде <i>nomina agentis</i> — — — — —	1
2) Р. Бошковић, Је ли Вук у Рјечник уносио речи из Горскога вијенца? — — — — —	20
3) Проф. др Александар Ђ. Костић, Језик наше медицинске литературе — — — — —	27
4) Живојин Станојчић, Стилске функције једног дијалектизма — — — — —	43
5) А. Пецо, Двојаки облици једног изведеног придјева —	49
6) М. Шамић, Неколико допуна о употреби интерпункцијских знакова — Питања за дискусију — — — — —	55
7) Момчило Д. Савић, Нови Правопис и транскрибовање италијанских имена — — — — —	62
8) Језичке поуке — — — — —	66

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Одговорни уредник академик др МИХАИЛО СТЕВАНОВИЋ
Секретар Уређивачког одбора др Берислав М. Нијолић

Штампа: Издавачко-штампарско предузеће „Обод“ — Цетиње

НОВИ ПРАВОПИС И ТРАНСКРИБОВАЊЕ ИТАЛИЈАНСКИХ ИМЕНА

Већ је било врло умесних осврта на страницама НЈ у вези с новим *Правописом* и писањем туђих имена, у првом реду, француских руских и пољских.¹ Међутим, колико ми је познато, посебног задржавања на италијанским именима није било. А извесне ће примедбе у погледу њих, по нашем мишљењу, бити од користи за једно ново издање *Правописа*, тим пре што се ради и о штампарским грешкама и о противуречностима.

Пре свега, нагласићемо да се с упутствима за транслитерацију, како их *Правопис* даје, у целости слажемо. Захтев да се романско с замени у неким случајевима са к (*Petrarca* — *Petrarke*) представља решење које се мора прихватити, иако је тиме суштина транслитерације унеколико повређена.

Друкчији је случај када је реч о транскрипцији. Али треба нагласити да нови *Правопис* представља, у поређењу с *Правописом српскохрватског књижевног језика* из 1950. године,² видан напредак на овом пољу. Тако, нпр., он налаже да се италијанско (с)с испред *i* или *e* преноси као наше *ч*, а не као *ћ*: *Vossaccio* је *Бокачо*, а не *Бокаћо*; *Amicis* је *Амичис*, а не *Амићис*. Но и од овог уопштеног правила има — по нашем мишљењу — неколика изузетка које нови *Правопис* не помиње: *Ciano* остаје *Ђано*; *Cino da Pistoia* је такође *Ђино* (а не *Чино*) да *Pistoia*; *Cinocittà* је добило право јавности као *Ђинечита*, а не као *Чинечита*. Што се тиче италијанског *g* испред *e* или *i*, сасвим је на месту што се транскрибује нашим *ђ*, а не *џ* (што је, уосталом, усвојио и стари *Правопис*). Али и овде бисмо се на једном месту ограничили: Да ли треба прихватити *Borgia* (што тачно одговара италијанском *Borgia*, преко шпанског *Borja*, с обзиром на порекло ове по-

¹ Св. 7—10, 1961.

² А. Велић, Београд, Просвета.

родице) или *Борџија*, како је већ дуже времена уобичајено код нас, иако погрешно? Можда би се овакви изузеци могли дозволити, пошто су у т. 170 d. већ допуштени неки други изузеци ове врсте.

У т. 170 b. требало би примере Regina Margharita — *Ређина Маргарита* исправити у Regina Margherita — *Ређина Маргерита*. Реч је, како је јасно, о штампарској грешци.

Т. 170 c. формулисана је доста нејасно. Тамо се каже: „Талијански сугласнички скупови gn и gl изговарају се и пишу у српскохрватском као њ и љ, а ако непосредно иза тога скупа долази и иза којег одмах стоји неки самогласник, оно се не изговара и не пише у нашем језику: ...“ Има се утисак да се правило односи на скупове gn и gl иза којих долази i. Међутим, на изговор скупа gn не утиче уопште самогласник i који долази иза њега. То вреди само за скуп gl. Дале, требало би додати да се i чита иза скупа gl уколико се налази на крају речи, нпр., *Begnamino Gigli* — *Бењамино Ђиљи*.

Изгледа да се и у т. 170 d. поткрала једна грешка: Да ли по новом *Правопису* треба писати *Лоренцо де Медичи* (како је наведено) или *Лоренцо де' Медичи* (са апострофом, као што је у италијанском)? Биће да се и овде ради о штампарској грешци.

Т. 170 d. такође се може учинити једна примедба. На месту је објашњење да се италијанско z (и zz) по правилу читају и пишу у нашем језику као ц. Такође је на месту и допуна да се италијанска имена Zolli и Zanella изговарају и пишу код нас: *Золи* и *Занела*. *Правопис*, међутим, нигде не помиње да италијанско z, по моме мишљењу, треба читати на исти начин, тј. као наше з, и у имену познатог италијанског књижевника прошлог века: *Manzoni* — *Манзони*, тим пре што је ово име у нашим послератним издањима погрешно транскрибовано као *Манџони*. Овоме захтеву иде у прилог и то што z у италијанском имену *Manzoni* има исту гласовну вредност као и у имена *Zolli* и *Zanella*.

Посебну пажњу заслужује т. 170 e. *Правопис* је сасвим оправдано утврдио да италијанско s између два самогласника треба читати као наше з, нпр. *Brindisi* — *Бриндизи*. Међутим, ово упутство је, уколико и овде немамо штампарску грешку, у противуречности са примером који је цитиран у т. 170 b., јер тамо стоји да се *Villa Borghese* има читати и писати српскохрватски као *Вила Боргесе*. Ваљда би требало, држећи се основних правила које налаже нови *Правопис*, и у овом случају читати и писати *Вила Боргезе*. У истој тачци на-

лази се још један непотпуно спроведен захтев. Тврди се да италијански скуп *sl* треба српскохрватски писати и читати као *зл*, сем у *San Felice Slavo*, где је транскрипција *Сан Феличе Славо*. И то је на месту. Али је и овде требало дати ширу допуну, јер ће у свим сугласничким скуповима који почињу италијанским *s*, изузев у онима где је други сугласник *c*, *f*, *p*, *q* или *t*, — вредност италијанског гласа бити у српскохрватском *з*. Тако, нпр., име познатог италијанског писца, превођеног и код нас, гласи *Italo Svevo* — *Итало Звево*.

Што се тиче деклинације именица, и ту нови *Правопис* представља напредак према ранијим, јер се повео за праксом. Он нпр., дозвољава *Данте*, *Дантеа* итд. уместо некадашњег *Данте*, *Данта* (што, чини ми се, у пракси никада није било спроведено). Такође је на месту што у оваквим случајевима негде препушта иницијативу језичком осећању. Међутим, посебан осврт захтевају имена типа *Leonardo da Vinci* — *Леонардо да Винчи*, о којима је реч једино у тачки 167, где се говори о транслитерацији. Тамо се, судећи по датом примеру (*slika Leonarda da Vinciја*), дозвољава мењање и првог и другог дела. Не знам да ли би таква могућност увек била допуштена. Уколико би то било дозвољено, било би могућно деклинирати и: *Лоренцо де' Медичи*, *Лоренца де' Медичија* итд. Али би у српскохрватском врло рогобатно звучали примери као: *San Bernardino da Siena* — *Сан Бернардино да Сијена*, *Сан Бернардина да Сијене*; *Santa Caterina da Siena* — *Санта Катерина да Сијена*, *Санте Катерине да Сијене* итд. Мислим да би у овом случају требало, уколико стоји читаво име, допустити само промену личног имена, а не и презимена, односно порекла: *Леонардо да Винчи*, *Леонарда да Винчи*; *Лоренцо де' Медичи*, *Лоренца де' Медичи*; *Сан Бернардино да Сијена*, *Сан Бернардина да Сијена* итд. Опет по нашем мишљењу, само у случају када се ради о презимену, односно пореклу, без личног имена, требало би допустити деклинирање: *да Винчи*, *да Винчија*, *да Винчију* итд. Имам утисак да би се овај начин показао практичним нарочито код шпанских имена, која су некада врло дуга. Поред тога, не бисмо увек морали да уводимо падежну одредбу која је већ у страном језику исказана предлогом.

Што се тиче писања сугласника *j*, који у италијанском језику углавном не постоји, изгледа да би њега, иако нови *Правопис* то изричито не налаже, требало употребљавати према захтевима нашег језика, нпр. како стоји у речнику: *Алигијери* за италијанско *Alighieri*, док би италијанско *Luigi* остало *Луиђи*. Али *Правопис* ни на једном месту не помиње

како треба транскрибовати италијанско и француско лично име Pietro, односно Pietre, од којих се у пракси прво јавља као *Пијетро*, а друго као *Пјер*.

Напоследку, нови *Правопис* допушта *Фиренца*, *Фирентинац*, *фирентински* итд. Није ли боље да је, поред *Фирентинац* и *фирентински*, дозвољено и *Фјорентинац*, *фјорентински* итд., што одговара италијанском: Firenze — fiorentino? Сматрам да би ово могло да се омогући утолико пре што је овај случај већ прилично узео маха пре појаве новог *Правописа* и што су италијански језик и италијанска култура данас ближи нашем човеку него икада раније. Томе би ишло у прилог и то што садашњи *Правопис* допушта *италијански* и *талијански*, али само *Италија*.

Можчило Д. Савић